

Šķiltavu drošuma prasības

I. Tiesiskais pamatojums

2006.gada 11.maijā tika pieņemts Eiropas Komisijas lēmums Nr. 2006/502/EK (turpmāk – Lēmums), ar ko dalībvalstīm pieprasa veikt pasākumus, kas atļautu tirgot tikai bērniem drošas šķiltavas un aizliegtu tirgot jaunrades šķiltavas (kas izdots pamatojoties uz Eiropas Parlamenta un Padomes 2001.gada 3.decembra Direktīvu 2001/95/EK par produktu vispārēju drošību, un īpaši tās 13.pantu). Direktīvas prasības pārņemtas 2006.gada 21.novembra Ministru kabineta noteikumos Nr.942 “Noteikumi par būtiskajām prasībām šķiltavām un to uzraudzības kārtību” (turpmāk – Noteikumi), kuri stājas spēkā 2007.gada 11.martā.

Atbilstoši veiktajiem grozījumiem Lēmumā 2007.gada 11.aprīlī ar Eiropas Komisijas lēmumu Nr.2007/231/EK, kas groza Eiropas Komisijas lēmumu Nr. 2006/502/EK, ar ko dalībvalstīm pieprasa veikt pasākumus, kas atļautu tirgot tikai bērniem drošas šķiltavas un aizliegtu tirgot jaunrades šķiltavas, plānotas izmaiņas Noteikumos, paredzot, ka drošuma prasībām neatbilstošas šķiltavas drīkst realizēt līdz 2008.gada 11.martam, pie nosacījuma, ka tās laistas Latvijas tirgū pirms 2007.gada 11.marta.

Lēmums paredz jaunas prasības šķiltavu ražotājiem un importētājiem Eiropas Savienībā saglabāt un pēc tirgus uzraudzības iestādes pieprasījuma iesniegt dokumentāciju, kas apliecina šķiltavu atbilstību noteiktajām bērnu drošuma prasībām, kas noteiktas minētajā Lēmumā.

Ja bērni šķiltavas izmanto neatbilstošā veidā, tās var radīt nopietnu risku, izraisot ugunsgrēku, ievainojumus vai pat nāvi. Tādēļ Lēmuma mērķis ir samazināt negadījumu skaitu, ko ik gadu izraisa bērni, rotaļājoties ar šķiltavām.

II. Noteikumu piemērojums

1. Noteikumi neattiecas uz:

uzpildāmām šķiltavām, par kurām ražotājs var iesniegt dokumentāciju, kas apliecina – šķiltavas ir projektētas, izgatavotas un laistas apgrozībā tā, ka to darbības laikā vismaz 5 gadus ir nodrošināts pastāvīgs šķiltavu drošums, pieļaujot iespēju tās labot.

Papildus tam, šķiltavām jāatbilst šādām prasībām:

- jābūt ražotāja vismaz divu gadu rakstiskai garantijai atbilstoši patērētāju tiesību aizsardzību reglamentējošajos normatīvajos aktos noteiktajām prasībām,
- tās iespējams salabot (arī aizdedzes mehānismu) un droši uzpildīt visā to darbības laikā,
- nedilstošās daļas pēc garantijas laika var aizvietot vai salabot pilnvarotā vai specializētā klientu apkalpošanas centrā, kas atrodas Eiropas Ekonomikas zonā.

Saimniecībā paredzētās šķiltavas (virs 100 mm garas, kas paredzētas grilu, kamīnu u.c.) arī neietilpst augstākminētajos noteikumos.

2. Noteikumi attiecas uz:

Visām citām šķiltavām, kas atbilst Noteikumu 3. un 4.punktā noteiktajām šķiltavu un jaunrades šķiltavu definīcijām:

Šķiltavas ir manuāla, ar degvielu darbināma, liesmu radoša ierīce, kurā ir iestrādāta degvielas tvertne un kura ir vai nav paredzēta atkārtotai uzpildei. Šķiltavas parasti lieto cigarešu, cigāru un pīpju aizdedzināšanai, un tās iespējams izmantot, lai aizdedzinātu, piemēram, papīru, degli, sveces un lukturus;

Jaunrades šķiltavas ir manuāla, ar degvielu darbināma, liesmu radoša ierīce, kas kādā veidā atgādina citu priekšmetu, ko parasti atzīst par bērniem pievilcīgu vai paredzētu lietošanai bērniem, un kas var radīt draudus, ja bērni šīs šķiltavas izmanto nepiemēroti. Jaunrades šķiltavu forma var atgādināt, piemēram, multiplikācijas filmu personāžus, rotaļlietas, šaujammieročus, pulksteņus, telefonus, mūzikas instrumentus, transportlīdzekļus, cilvēka ķermeni vai cilvēka ķermeņa daļas, dzīvniekus, pārtiku vai dzērienus, tām var būt izklaides funkcijas (melodiju atskaņošana, mirgošana, kustīgas daļas).

Jaunrades šķiltavas šādā nozīmē neietver šķiltavas, kas ir apdrukātas vai dekorētas ar logo, uzlīmi, mākslas darbiem vai

Saimniecībā paredzētās šķiltavas (virs 100 mm garas, kas paredzētas grilu, kamīnu u.c.) arī neietilpst augstākminētajos noteikumos.

III. Galvenās prasības

- tikai bērniem drošas šķiltavas var tikt laistas tirgū (“Laist tirgū” saskaņā ar Eiropas Kopienas likumdošanā pieņemto praksi nozīmē pirmo reizi darīt precī pieejamu Eiropas Kopienas tirgū izplatīšanai, patēriņam vai lietošanai),
- jaunrades šķiltavas ir aizliegts laist tirgū.
- Ražotāja pienākums ir pierādīt uzraudzības iestādēm:
 - ✓kad šķiltavas laistas tirgū,
 - ✓ka šķiltavas izpilda bērnu drošuma prasības.
- Lai nodrošinātu šķiltavu ražotāja izsekojamību, izplatītāji saglabā un pēc pieprasījuma nekavējoties iesniedz tirgus uzraudzības iestādei dokumentāciju, kas nepieciešama, lai identificētu jebkuru personu, kas izplatītājiem piegādā apgrozībā laistās šķiltavas.

Par bērniem drošām šķiltavām uzskata šķiltavas, kuras parastos vai iespējami paredzamos apstākļos nevar iedarbināt bērni, kas jaunāki par 51 mēnesi, jo to iedarbināšanai ir vajadzīgs spēks vai to konstrukcija, aizdedzes mehānisma aizsardzība vai aizdedzes nodrošināšana ir pietiekami sarežģīta.

Par bērniem drošām šķiltavām uzskata:

1. šķiltavas, kas atbilst standartā LVS EN 13869:2003 “Šķiltavas – Bērniem drošas šķiltavas – Drošības prasības un testēšana” noteiktajām prasībām, vai

2. šķiltavas, kas atbilst tādu nacionālo normatīvo aktu prasībām, kas ir spēkā valstīs, kuras nav Eiropas Ekonomikas zonas dalībvalstis, un kas nosaka līdzvērtīgas prasības šķiltavu drošumam bērniem (piemēram, ASV, Kanāda, Jaunzēlande un Austrālija).

Šīs prasības ir papildus vispārējām šķiltavu drošuma prasībām (visām šķiltavām – arī tām, kurām nav jāizpilda bērnu drošuma prasības), kas izriet no standarta LVS EN ISO 9994:2006 “Šķiltavas – Drošuma specifikācija” par būtiskajām šķiltavu kvalitātes, drošuma un nekaitīguma specifikācijām.

IV. Nosacījumi, kas jāizpilda ražotājiem un importētājiem pirms šķiltavu laišanas tirgū

1. Importētājiem pirms šķiltavu laišanas tirgū jāpārlicinās, ka:

- ir sagatavots pilnīgs šķiltavas konkrētā modeļa testēšanas pārskats,
- testēšanu ir veikusi akreditēta vai atzīta testēšanas laboratorija,
- šķiltavām ir sagatavotas lietošanas pamācības un brīdinājumi,
- šķiltavas ir marķētas ar logo vai arī ražotāja vai izplatītāja nosaukumu,
- testētais modelis atbilst šķiltavu modelim, ko plāno laist tirgū,
- ir sagatavota atbilstības deklarācija (apliecina atbilstību standartam EN 13869), ražotāja nosaukums un adrese, laika periods, kādā šķiltavas ir saražotas (nedrīkst pārsniegt 31 dienu), rūpnīcas adrese, ja tā atšķiras no rūpnīcas adreses.

2. Testēšanas pārskati

- Testēšanu pēc LVS EN ISO 9994:2006 standarta drīkst veikt akreditēta vai atzīta laboratorija;
- Testēšanas pārskatiem nav speciālas formas, tomēr tiem jāatspoguļo visu nepieciešamo testu rezultāti;
- Testēšanas pārskatos ir jābūt informācijai par šādu testu veikšanu:
 - ✓ Liesmas rašanās;
 - ✓ Liesmas augstums;
 - ✓ Liesmas augstuma regulēšana;
 - ✓ Izturība pret sprēgāšanu, sprauslāšanu un mirgošanu;
 - ✓ Liesmas izdzišana;
 - ✓ Tilpuma maiņa;
 - ✓ Ārējā nodzēšana;
 - ✓ Savietojamība ar degvielu;
 - ✓ Izturība pret degvielas zudumiem;
 - ✓ Izturība pret nomešanu;
 - ✓ Izturība pret paaugstinātu temperatūru;
 - ✓ Izturība iekšējo spiedienu;
 - ✓ Degšana;
 - ✓ Izturība pret ciklisku degšanu;
 - ✓ Izturība pret ilgstošu degšanu;
 - ✓ Instrukcijas un brīdinājumi;
 - ✓ Preces marķējums;
- Testēšanas pārskatos iekļauj informāciju, kas minēta Noteikumu 11.punktā;
- Testēšanas pārskatus sastāda:
 - ✓ Akreditētas vai citu Eiropas Savienības dalībvalstu paziņotas testēšanas institūcijas,

- ✓ Testēšanas institūcijas, kuru testēšanas pārskatus par šķiltavu atbilstību drošuma prasībām bērniem atzīst valstīs, kas nav Eiropas Ekonomikas zonas dalībvalstis, un attiecīgo valstu normatīvajos aktos ir noteiktas šiem noteikumiem līdzvērtīgas prasības par šķiltavu drošumu bērniem;
- Šķiltavu atbilstības drošuma prasībām bērniem testēšanā, kas ir attiecīgā šķiltavu modeļa metodiska pārbaude, izmanto attiecīgo šķiltavu paraugu;
- Testēšanas pārskatam uz bērnu drošumu jābūt attiecīgās laboratorijas izsniegtam tieši uz tām šķiltavām, kas norāda uz tehniskajiem parametriem, kuri raksturo bērnu drošuma prasību izpildi;
- Ja nav testēšanas pārskata no akreditētas testēšanas laboratorijas – atbilstoši standartam EN 13869:2003, tad uzņēmums var apliecināt šķiltavu atbilstību bērnu drošuma prasībām ar šādiem dokumentiem:
 - ✓ Šķiltavu parauga testēšanas pārskats no tā paša ražotāja ar līdzīgu konstrukciju atbilstoši standartam EN 13869:2003 + ražotāja deklarācija par to, ka diviem šķiltavu modeļiem ir līdzīgas/ vienādas bērnu drošuma mehānismu īpašības + tehniskā dokumentācija, kas parāda abu šķiltavu modeļu konstrukciju vai
 - ✓ Vēstule no citām institūcijām (piemēram, ASV), kas apliecina, ka konkrētas šķiltavas var tikt realizētas viņu valsts teritorijā (piemēram, ASV) + tehniskā dokumentācija (zīmējumi utt.), kas parāda divu šķiltavu modeļu konstrukciju;

3. Vizuālie testi

Testēšana, ko var veikt pats uzņēmējs, lai pārliecinātos par bērnu drošuma prasību ievērošanu:

- Apskatiet šķiltavas, pārliecinieties, ka tās nav jaunrades šķiltavas,
- Šķiltavām ar caurspīdīgu degvielas tvertni, pārliecinieties, vai iepildītās degvielas daudzums nepārsniedz 85% no degvielas tvertnes,
- Uzdedziet šķiltavas un pārliecinieties par bērnu drošumu. Apsveriet, vai bērns līdz 51 mēneša vecumam varētu tās uzšķilt (nepieciešams vairāk par 40 Ņūtonu liels spēks, lai tās būtu bērniem drošas vai arī jābūt mehānismam, kas paredz divas atsevišķas darbības šķiltavu uzšķilšanai),
- Uzdedziet šķiltavas un nomēriet liesmu – tai nevajadzētu būt augstākai par 12 mm, noregulēta uz maksimālo lielumu,
- Pārliecinieties, ka liesma deg stabili un mierīgi,
- Ļaujiet šķiltavām degt 10 sek., tad atlaidiet aizdegšanās mehānismu – liesmai jāizdziest 2 sek. laikā pēc mehānisma atlaišanas.

V. Prasības šķiltavu ražotājiem, importētājiem un izplatītājiem

- Lai laistu apgrozībā šķiltavas, ražotāji un importētāji ievēro šādus nosacījumus:
 - ✓ Saglabā un bez liekas aizkavēšanās iesniedz uzraudzības iestādēm testēšanas pārskatus par veiktajiem bērnu drošuma testiem katram šķiltavu modelim kopā ar testētā modeļa šķiltavu paraugiem,
 - ✓ Pēc uzraudzības iestāžu pieprasījuma apliecina, ka visas konkrētās sērijas šķiltavas, kuras ir laistas tirgū, atbilst testēto šķiltavu modelim un pēc attiecīga pieprasījuma iesniedz testēšanas un kontroles programmas kā apliecinājumu,
 - ✓ Uzraudzības iestādēm iesniedz jaunus testēšanas pārskatus par bērnu drošuma prasību izpildi, ja tiek veiktas izmaiņas šķiltavu modeļi, kas varētu ietekmēt bērnu drošumu.

- Izplatītāju un tirdzniecības uzņēmumu pienākums ir pēc Patērētāju tiesību aizsardzības centra pieprasījuma iesniegt nepieciešamos dokumentus, kas ļautu identificēt uzņēmumu, kurš piegādājis šķiltavas, lai attiecīgi varētu izsekot šķiltavu ražotāju, importētāju piegādes ķēdē.

VI. Instrukcijas un brīdinājumi

- Visas šķiltavas nodrošina ar atbilstošu drošuma informāciju teksta vai drošuma simbolu veidā, darot zināmu lietotājam pareizās apiešanās veidu;
- Drošuma informācijai jābūt:
 - ✓ uz pašām šķiltavām vai
 - ✓ atsevišķā brošūrā, vai
 - ✓ uz lapiņas iesaiņojumā pie šķiltavām, vai
 - ✓ uz patēriņa produkta iesaiņojuma, ko izvieto pārdošanas vietā;
- Brīdinājumu saturs:
 - ✓ “Sargāt no bērniem” vai “Glabāt bērniem neaizsniedzamā vietā”,
 - ✓ “Šķiltavas neaizdedzināt sejas vai apģērba tuvumā”;
- Brīdinājumi atbilstoši šķiltavu veidam:
 - ✓ “Satur uzliesmojošu gāzi zem spiediena”,
 - ✓ “Satur ugunsnedrošu šķidrumu”,
 - ✓ “Nepakļaut karstumam virs 500C vai ilgstošai saules iedarbībai”,
 - ✓ “Nekad necaurdurt un nelikt ugunī”.

* Šajā sadaļā ietverto attēlu avots ir Eiropas Komisijas mājas lapa - <http://ec.europa.eu/>!